

Vuorovaikutus- raportti 2022-2031

Kallion, Alppiharjun ja Sörnäisten yleisten alueiden
suunnitelma 2022-2031

Sisällysluettelo

Vuorovaikutusraportin sisältö.....	3
1 Yleisten alueiden suunnitelman eteneminen.....	4
2 Aloitukset.....	6
<i>Aloituskokouksen vuorovaikutus.....</i>	<i>6</i>
<i>Yhteenveto tuloksista</i>	<i>6</i>
3 Luonnos	10
<i>Luonnosvaiheen vuorovaikutus.....</i>	<i>10</i>
<i>Yhteenveto luonnosvaiheesta saadusta palautteesta</i>	<i>10</i>
4 Suunnitelma.....	16
<i>Suunnitelman valmistuminen</i>	<i>16</i>
<i>Yhteenveto suunnitelmavaiheesta saaduista kommentteista ja vastineet aihepiireittäin</i>	<i>16</i>
<i>Muu palaute</i>	<i>20</i>
<i>Liitteet</i>	<i>20</i>

Vuorovaikutusraportin sisältö

Vuorovaikutusraportissa esitetään yhteenveto yleisten alueiden suunnitelman valmisteluaikana saadusta palautteesta sekä vastineet palautteisiin aihepiireittäin. Vuorovaikutuksen eri vaiheiden menetelmät ja kuvaukset sekä muut tarkemmat aineistot ovat raportin liitteinä.

1

Yleisten alueiden suunnitelman eteneminen

Aloitukset

- Yleisten alueiden suunnitelman laatiminen käynnistettiin vuonna 2019.
- Kaikille avoin lähtötietoja kartoittava Maptionnaire-verkkokysely oli avoinna 1.-31.5.2019.
- Suunnittelun alkamisesta ja verkkokyselystä on tiedotettu kaupungin verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa sekä suunnittelualueen kotitalouksiin lähetetyllä postikortilla.

Luonnos

- Yleisten alueiden suunnitelman luonnosvaiheessa järjestettiin yksi vuorovaikutustilaisuus verkossa 16.2.2021, jossa on mahdollista jättää palautetta ja kommentteja hankeideoista.
- Luonnos oli esillä ja kommentoitavana yleisten alueiden suunnitelman verkkosivuilla sekä Kerrokantasi-palvelussa aikavälillä 2.2.-5.3.2021.
- Vuorovaikutustilaisuudesta ja suunnitelman esillä olosta tiedotettiin kaupungin verkkosivuilla sekä sosiaalisessa mediassa.

Suunnitelma

- Vuorovaikutuksen kautta saadun palautteen perusteella päivitetty yleisten alueiden suunnitelma oli nähtävillä 16.8.-19.9.2021.
- Suunnitelman nähtävillä olosta tiedotettiin kaupungin verkkosivuilla sekä sosiaalisessa mediassa.
- Yleisten alueiden suunnitelman valmistelun aikana saatuihin palautteisiin on vastattu tässä vuorovaikutusraportissa.

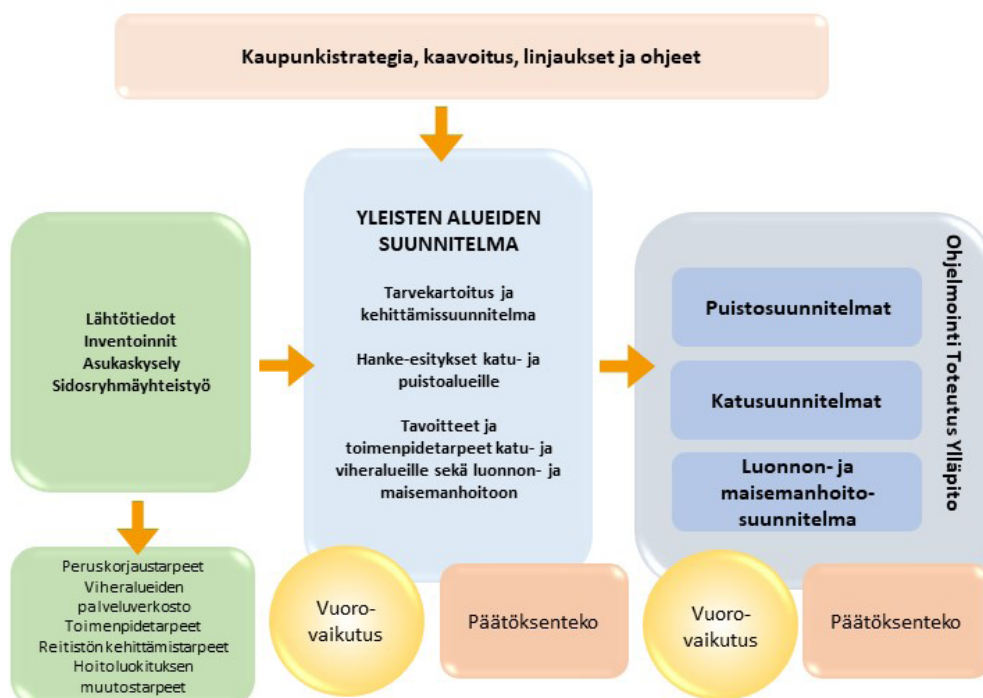
Hyväksyminen

- Kaupunkiympäristölautakunta käsitteli ja hyväksyi yleisten alueiden suunnitelman ohjeellisenä noudatettavaksi 05.04.2022.

Seuraavat vaiheet

- Yleisten alueiden suunnitelman valmistuttua hankkeet ja luonnon- ja maisemanhoidon suunnittelu etenevät toteutustason suunnitteluun
 - Katu- ja puistosuunnitelmat
 - Luonnon- ja maisemanhoidon kuviokohtainen suunnittelu

2 Aloitus

Aloitusvaiheen vuorovaikutus

Yleisten alueiden suunnitelman aloitusvaiheessa toteutettiin asukaskysely karttapohjaisena verkkokyselynä käyttäen Mapita Oy:n Maptionnaire-palvelua. Verkkokyselyyn osallistui 1346 vastaajaa, jotka jättivät kartalle yhteensä 10837 merkintää.

Kyselyllä kartoitettiin asukkaiden ja alueen muiden käyttäjien mielipiteitä ja ehdotuksia Kallion, Alppiharjun ja Sörnäisten katu- ja viheralueiden kunnostuksen ja hoidon sekä yleisen turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseksi. Vastauksista saatiin tietoa ympäristön ja palvelujen puutteista, mutta myös alueen vahvuuksista. Kyselyn tulokset olivat arvokasta lähtötietoa yleisten alueiden suunnitelman laadinnassa, hankkeiden valinnassa ja määrittelyssä.

Yhteenvedo tuloksista

Vastauksissa korostuivat positiivisina erityisesti alueen puistot, rannat, kallioiden lailta avautuvat näkymät ja kauniit rakennukset. Positiivisia vastauksia kohdistui erityisesti puistoihin – Tokoinrantaan, Torkkelinmäelle, Karhupuistoon, Alppipuistoon ja Leninipuistoon. Nämä alueet keräsivät eniten ”parasta alueella” -merkintöjä. Luonnonympäristöä koskevat merkinnät kohdistuivat pääpiirteissään samoihin paikkoihin ja lisäksi Sörnäistenrantaan. Katualueista eniten positiivisia kommentteja keräsivät Hakaniementori, Hakaniemenranta ja Pitkänsillanranta.

Vähiten tyytyväisiä vastaajat olivat Sörnäisten metroaseman ympäristöön ja Vaasanpuistikkoon, jotka koettiin epämiellyttävänä ja turvattoman oloisina. Kehittämistä kaivattiin myös Helsinginkadulle. Toukokuussa 2019 kyselyn aikaan Hämeentien peruskorjausurakka oli vielä kesken ja kyselyn jälkeen on myös käynnistynyt Vaasanpuistikon ja Helsinginkadun kehittämishankkeet. Pengerpuistoon ja Katri Valan puistoon on myös kohdistunut merkintöjä, jotka liittyvät häiriökäyttäytymiseen.

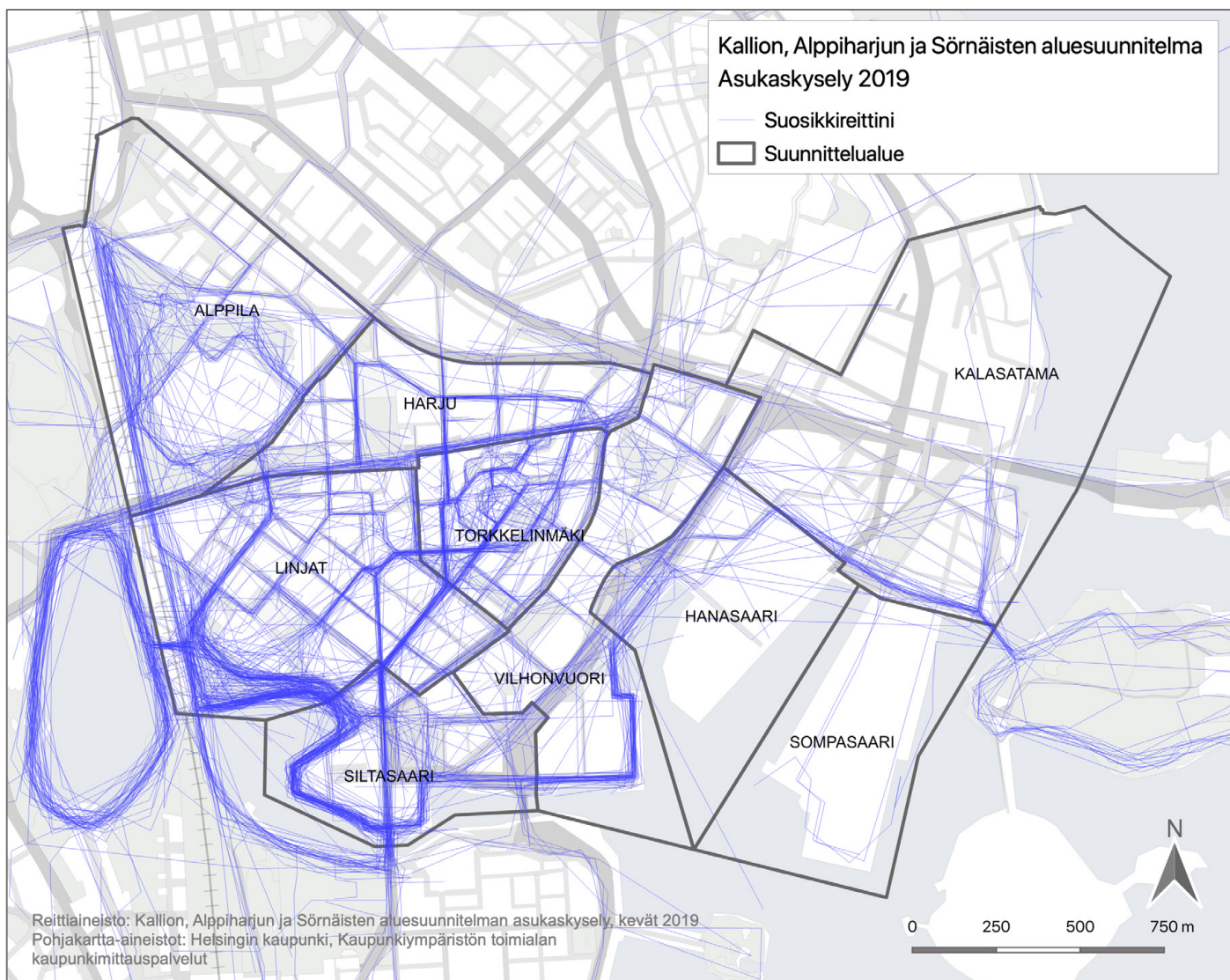
Monivalintakysymyksiin vastanneet olivat pääasiassa tyytyväisiä, etenkin lasten leikki- ja ulkoilumahdollisuuksiin. Vähiten tyytyväisiä oltiin nuorten ulkoilu- ja toimintamahdollisuuksiin sekä vanhusten toiminta- ja oleskelumahdollisuuksiin.

Suosikkipaikkoja kyseltäessä korostuivat viheralueet, rannat ja aukiot. Puistoista tärkeimpiä virkistytymisen paikkoja tarjoavat Alppipuisto, Leninipuisto, Tokoinranta, Torkkelinmäen puistot sekä ranta-alueet, kuten Merihaan kaakkoiskulma, josta avautuu hienoja näkymiä. Hienoja maisemia ja näkymiä on merkitty avautuvan etenkin korkeilta paikoilta, kuten kallioilta ja silloilta, sekä rannoilta, etenkin Eläintarhanlahden rannalta.

Rantareitti korostuu kyselyissä suosikkireiteistä, etenkin Siltasaaren kohdalla, mutta vastauksissa korostuvat myös alueen vilkkaat kadut, kuten Helsinginkatu, Sturenkatu, Porthaninkatu ja Siltasaarenkatu. Tärkeitä reittejä muodostuu myös Tokoinrantaan ja Alppipuistoon. Alueen itäosan tärkein reitti on alueen halki kulkeva Parrulaituri ja Mustikkamaalle johtava Isoisänsilta. Suurin osa suosikkireiteistä taittuu kävellen ja osa pyörällä.

Tärkeimpinä kohtaamispaikkoina pidettiin Hakaniementoria, Karhupuistoa, Kurvia ja Vaasanpuistikkoa. Hakaniementorin ja Sörnäisten metroaseman ympäristö ovat kummatkin merkittäviä liikenteen solmukohtia, joihin voi saapua monesta eri suunnasta, monella eri liikennevälineellä. Karhupuiston kyljessä on raitiovaunupysäkki ja ympäröivissä kortteleissa paljon liiketiloja. Alueen puistot tarjoavat oleskelupaikkoja ja lähellä on tärkeitä julkisia rakennuksia, kuten Kallion kirjasto, Kallion kirkko, sekä useampi koulu.

Epämiellyttävimmiksi paikoiksi nousivat Sörnäisten metroaseman alue ympäristöineen, Hakaniemen metroaseman ympäristö, Helsinginkatu ja Matti Heleniuksen puisto. Ne koettiin rauhattomiksi, epäsiisteiksi, roskaisiksi ja/tai meluisiksi. Myös Torkkelinmäen puistot sekä Tokoinranta saivat negatiivista palautetta. Kunnostusta kaipaavista kaduista tai aukioista eniten merkintöjä keräsivät Vaasanpuistikko ja Kuuskulma (Alppilantori). Vaikeakulkuisiksi reiteiksi nousivat etenkin Hämeentie, Siltasaarenkatu, Porthaninkatu sekä Toinen linja. Puuttuvia reittiyhteyksiä koettiin olevan Siltasaarenkadulla, Toisella linjalla ja Parrulaiturilla. Siltoja toivottiin Siltasaarenkärjestä Kaisaniemeen, Sompasaaresta Korkeasaareen, Tervasaaresta Sompasaareen. Kulkuyhteyttä junaradan ali tai yli toivottiin Töölönlahdensillan kohdalla. Tulvimista ja lätäköitymistä on koettu etenkin Tokoinrannan rantapromenadilla, Hämeentien eteläosissa sekä Helsinginkadulla. Talvikunnossapitoa toivottiin parannettavan erityisesti Tokoinrantaan, Kinaporin puistikkoon, Porthaninkadulle ja Helsinginkadulle.

Kunnostettaviksi puistoiksi ehdotettiin etenkin Pengerpuistoa, Katri Valan puistoa, Diakoniapuistoa, Tauno Palon puistoa, Kinaporinpuistoa, Pääskylänpuistoa ja Franzénpuistikon itäistä osaa. Jonkin verran merkintöjä keräsi myös Tokoinranta, Säästöpankinrannan rantapromenadi ja Siltasaarenkärrä.

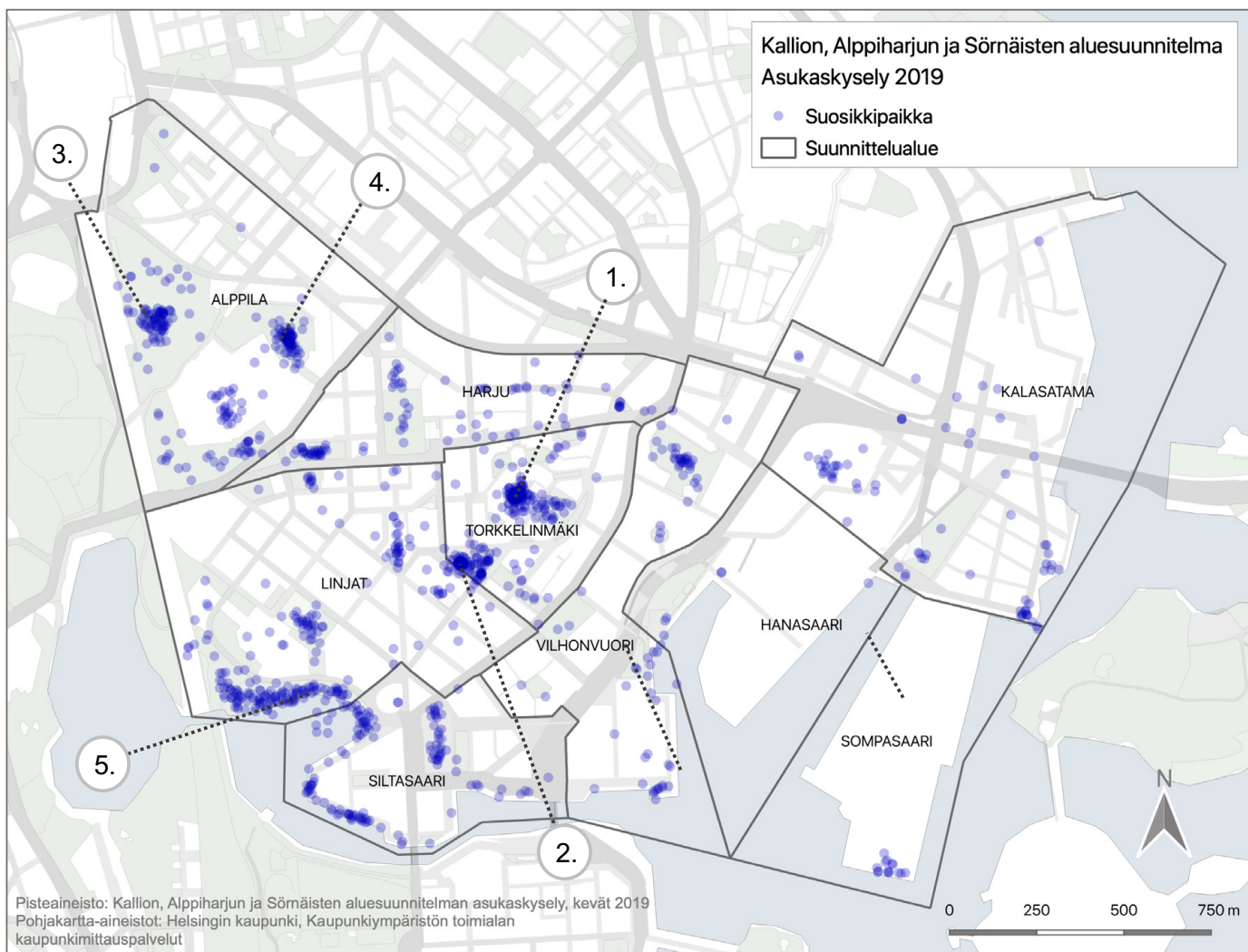
Lisää roska-astioita toivottiin melko tasaisesti koko suunnittelualueelle, mutta eniten niiden puutetta koettiin olevan Vaasanpuistikossa, Karhupuistossa, Vaasankadulla, Helsinginkadulla ja Kurvissa. Lisää penkkejä toivottiin Karhupuistoon, Kuuskulmaan, Brahenpuistoon, Torkkelinpuistikoon ja rantareitin varrelle. Parempaa valaistusta toivottiin Vaasanpuistikoon, Pengerpuistoon, Katri Valan puistoon, Ilolanpuistoon ja Alli Tryggin puistoon.

Turvattomuuden tunnetta asukkaat kokivat etenkin Vaasanpuistikossa ja Sörnäisten metroaseman läheisyydessä, Katri Valan puistossa ja Pengerpuistossa. Syitä turvattomuuden tunteelle olivat etenkin häiriökäyttäytyminen ja ilkeävalta.

Muita kehitysehdotuksia tuli melko tasaisesti koko alueelle, ja niissä oli esitetty laajasti erilaisia ehdotuksia. Monet liittyivät epäkohtiin, joita on kyselyn muissakin osissa jo nostettu esiin, kuten roska-astoiden tai penkkien puutteita ja rauhattomuutta.

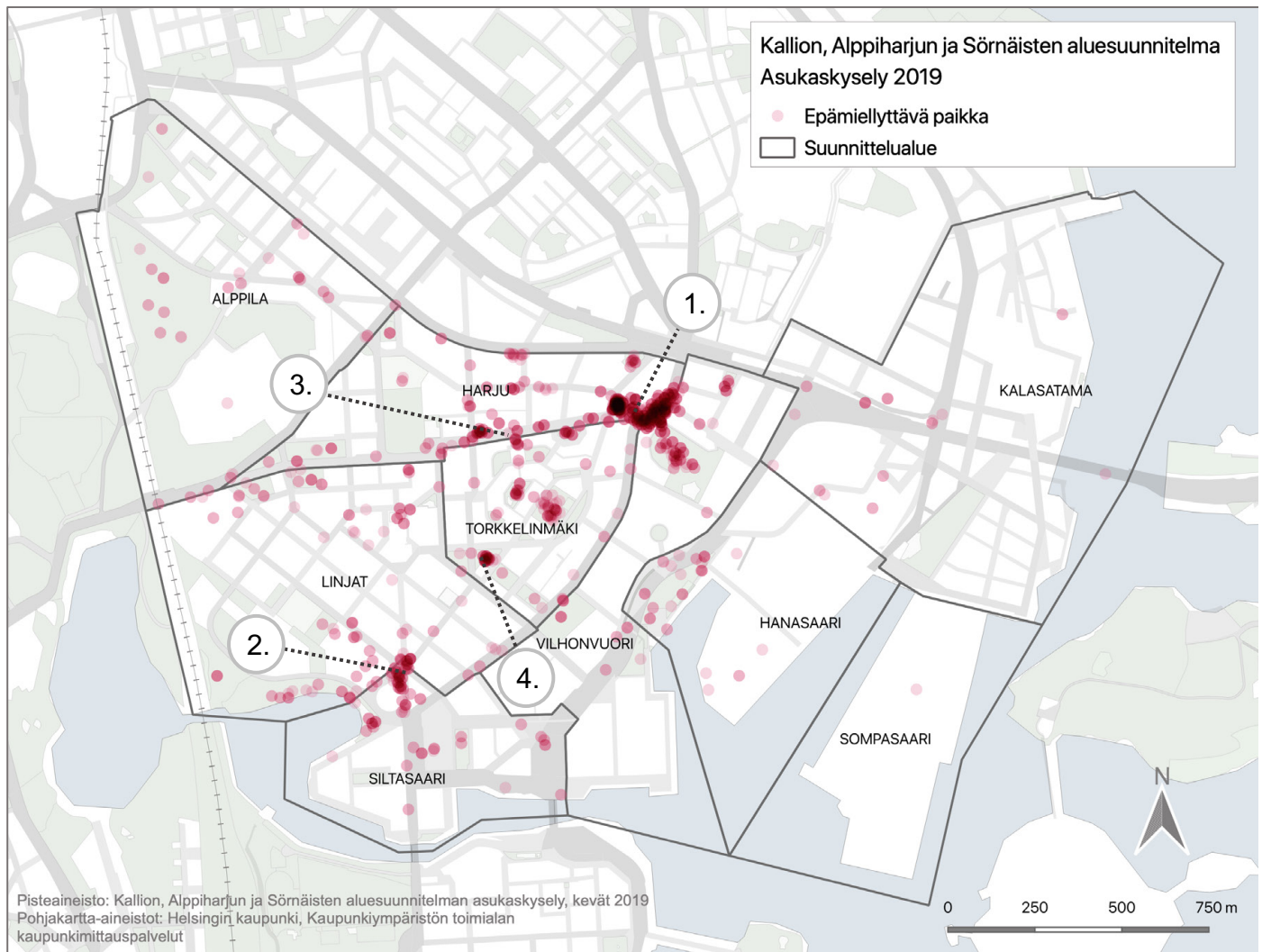
Luontoelämyksiä alueella tarjosivat eniten Tokoinranta, Alppipuisto, Leninipuisto ja Isoisänsilta. Vastauksissa kuvailtiin eläinhavaintoja, viheralueiden virkistävyyttä sekä kauniita maisemia. Maiseman avaamista ehdotettiin esimerkiksi Alppipuiston kallioilta ja helppokulkuisemman reitin rakentamista ehdotettiin Alppipuiston eteläosaan. Pääsyä rantaan toivottiin parannettavan etenkin Sörnäistenrannassa, Hakaniemenrannassa ja Hanasaaressa. Hoitotoimenpiteitä toivottiin melko vähän, mikä selittyy osaltaan sillä, että alueella on vain vähän metsäisiä alueita. Merkinnät jakautuivat melko tasaisesti alueelle, painottuen alueen länsiosan laajoihin puistoihin. Toimenpide-ehdotukset olivat lähinnä yksittäisiä toiveita, joissa useimmiten toivottiin vesakon tai pensaikon siistimistä. Hienoa kasvillisuutta koettiin olevan etenkin Karhupuistossa, Katri Valan puistossa, Leninipuistossa, Alppipuistossa ja Harjutorilla. Lisää istutuksia haluttiin Pengerpuistoon, Sörnäistenrantaan, Tokoinrantaan ja Kalasatamanpuistoon.

Tarkemmat kyselyn tulokset on esitetty asukaskyselyn yhteenvedossa, avointen kommenttien koosteessa ja teknisessä raportissa.

Kartalla tiheimmin merkintöjä keränneet paikat:

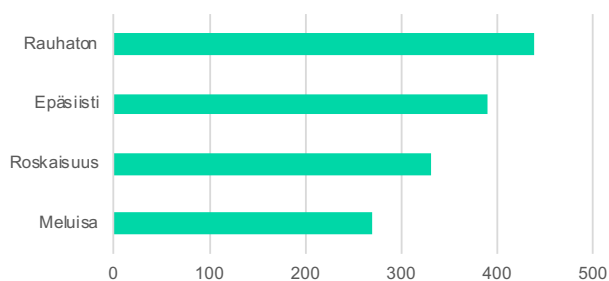
1. **Torkkelinmäki**
"Kaunis miljöö irti liikenteen ja katujen hälinästä. Aurinko paistaa pitkin päivää ja pitkälle iltaan."
2. **Karhupuisto**
"Legendaarinen puisto, johon liittyy entisaikojen pahamaineinen mielikuva mutta joka on pessyt kasvonsa ja on kehittynyt ja toivottavasti kehitty edelleen trendikkäänä mutta rouheana Kallion sydämenä."
3. **Alppipuisto**
"Ihana alppipuisto. Oikeasti kaunis ja rauhallinen. Ja kiva tapahtumapaikka ja pulkkamäki."
4. **Lenininpuisto**
"Puisto on viihtyisä ja siinä on kaipaamiani korkeuseroja ja mäkiä."
5. **Tokoinranta**
"Tokoinranta on viihtyisä ulkoilu sekä esimerkiksi piknikpaikka etenkin kesällä. Vesistö sekä Siltasaaren kauniit talot tekevät paikasta viihtyisän."

Eniten merkintöjä keränneet paikat kartalla:

1. Sörnäinen
2. Siltasaarenkatu
3. Helsinginkatu
4. Matti Heleniuksen puisto

Miksi paikka on epämiellyttävä?

3 Luonnos

Luonnosvaiheen vuorovaikutus

Yleisten alueiden suunnitelman luonnosvaiheessa järjestettiin kaikille avoin asukastilaisuus verkossa sekä verkko-kommentointimahdollisuus Kerrokantasi-palvelussa.

Etätilaisuuden ja verkkokyselyn kautta kaupunkilaisilla oli mahdollisuus kommentoida yleisten alueiden suunnitelman lähtökohtia ja suunnitelman sisältöä. Etätilaisuuden ja verkossa saadun palautteen pohjalta luonnoksen sisältöä tarkennettiin ja muokattiin harkituilta osin. Suunnitelmaan palautteen pohjalta tehdyt muutokset kuvataan alla.

Yhteenveto luonnosvaiheessa saadusta palautteesta

Asukastilaisuus 16.2.2021 klo 17.45-20

Asukastilaisuus pidettiin koronaepidemiatilanteen vuoksi etätilaisuutena Teams Live -tapahtumana. Tilaisuudessa oli mahdollista jättää keskusteluikkunan kautta kysymyksiä ja kommentteja. Suunnittelijat ja kaupungin edustajat pyrkivät vastaamaan mahdollisimman moniin kysymyksiin tilaisuuden aikana joko kirjallisesti tai suullisesti. Vastaukset kaikkiin tilaisuuden aikana saatuihin kysymyksiin koottiin tilaisuuden jälkeen verkkoon kirjalliseksi yhteenvedoksi yleisten alueiden suunnitelman verkkosivuille. Tilaisuuden esitystallenne oli verkossa katsottavissa 4.-18.3.2021.

Tilaisuudessa oli enimmillään samaan aikaan linjoilla yli 70 osallistujaa. Tilaisuuden aikana jätettiin yli 40 kysymystä tai kommenttia. Kysymykset koskivat voimakkaasti kehittyviä alueita kuten alueen itäosaa. Uimapaikkoja ja mahdollisuuksia päästä veden ääreen toivottiin alueelle lisää. Koirapuistot ja -käymälät herättivät keskustelua kuten myös häiriökäyttäytymisen hallinta. Vuorovaikutuksen vaiheista kysyttiin myös.

Eniten kommentteja ja kysymyksiä tuli hanke-ehdotuksista. Niistä eniten keskustelua herättivät Pitkäsillanrannan ja Kuuskulman katuhankeet, joiden tarkemmasta toteutuksesta nousi ideoita ja kysymyksiä. Vastauksena todettiin, että esimerkiksi liikennejärjestelyjä tutkitaan tarkemmin

jatkosuunnittelussa. Myös Pääskylänpuistosta ja Pengerpuistosta nousi pari kysymystä. Sekä Pääskylänpuiston että Kuuskulman kohdalla kysyttiin, miten asukkaiden antamat OmaStadi-hankeideat vaikuttavat hankkeisiin. Vastauksena todettiin, että jos OmaStadi-hankkeet toteutuvat, pääsevät hankkeet aikaisemmin toteutukseen.

Kaavoitusasioihin liittyviin kysymyksiin vastasi tilaisuudessa asemakaavoituspalvelujen asiantuntija. Savonkadun ympäristön kehittämisestä kiinnostuneita ohjeistettiin osallistumaan Uutta kantakaupunkia -verkkotilaisuuteen, joka pidettiin 17.3.2021.

Asukastilaisuuden muistio on tallennettu Kallion, Alppiharjun ja Sörnäisten yleisten alueiden suunnitelman verkkosivuille osoitteeseen: <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/kehittamissuunnitelmat/kallion-alppiharjun-aluesuunnitelma>

Verkkokommentointi Kerrokantasi-kyselyssä 3.2.-5.3.2021

Luonnosvaiheen verkkokommentointi oli mahdollista Kerrokantasi-palvelussa osoitteessa: <https://kerrokantasi.hel.fi/kaalisoilaisu>. Kerrokantasi-kysely koostui suunnitelmaselostuksesta ja vuorovaikutusraportista, aluekorteista sekä yleisten alueiden suunnitelman hanke-ehdotuksista.

Kerrokantasi-verkkokyselyyn tuli yhteensä 309 kommenttia. Suuri osa kommentteista liittyi alueen kaavoitukseen; Savonkadun ympäristöön, Hakaniemenrantaan, Merihakaan, Kalasatamaan, Verkkosaareen, Hanasaareen ja Vilhonvuorenrantaan. Näihin lukeutuvat niin täydennysrakentamiseen liittyvät suunnitelmat kuin alueiden asemakaavatasoiset suojelutoimet. Maankäytön suunnittelua ja kaavoitusta ei käsitellä yleisten alueiden suunnitelmassa ja niitä koskevat kommentit välitetään alueen kaavoittajille.

Lukuisia kommentteja annettiin myös yksittäisen vapaa-ajan toiminnan lisäämisestä alueella. Kaupunki suhtautuu avoimesti myös kaupallisvetoisten liikunta- ja kulttuuripalveluiden kehittämiseen. Edellytyksiä esimerkiksi vesiurheilutoiminnoille voidaan tutkia, mikäli ilmenee alalla toimivien yritysten keskuudessa kiinnostusta edistää asiaa. Esimer-

kiksi aaltokoneen toimintaan liittyvissä lupa-asioissa kannattaa olla yhteydessä Alueiden käyttö ja valvonta -yksikköön.

Yleisesti palautteissa kävi ilmi, että vastaajat arvostavat vehreyttä, jota kaivataan lisää etenkin tiiviimmin rakennetuille alueille kuten Kalasatamaan, Linjoille, Harjuun ja Hakaniemeen. Puuston hoitotoimet keräsivät paljon palautetta. Hankkeiden sisältöä kommentoitiin myös ahkerasti.

Palautteet ja vastineet on ryhmitelty seuraavissa kappaleissa aihepiireittäin.

Vuorovaikutus

Vuorovaikutusta toivottiin kehitettävän. Kommenteissa toivottiin, että asukkaiden osallistaminen olisi perusteellisempaa jo aikaisemmassa vaiheessa. Viestintää vaikutustavoista toivottiin myös parannettavan. Asukastilaisuuksia pidettiin hyvänä tapana osallistaa asukkaita. Kysyttiin, onko kaupunginosa- ja asukasyhdistyksiltä pyydetty palautetta.

Vastine

Koronaepidemiasta johtuen kaupunki on etsinyt uusia tapoja vuorovaikutuksen järjestämiseen, eivätkä ne ole vielä muodostuneet täysin sujuviksi. Työpajoja ei epidemiatilanteessa ole voinut järjestää.

Työn pohjana toimivat aloitusvaiheessa kootut Maptionnaire-kyselyn tulokset. Luonnosvaiheessa tulleet asukastilaisuuden ja Kerrokantasi-palvelun palautteet huomioidaan luonnoksen loppuun viemisessä.

Palautetta on haluttu kysyä suunnittelun eri vaiheissa, sillä eri vaiheissa saadut palautteet täydentävät toisiaan. Kokeemuksen mukaan suunnitelmaluonnoksia on helpompi kommentoida, kun luonnokset ovat suhteellisen pitkälle vietyjä. Suunnitelmaluonnos ei ole valmis, vaan aineistoa täydennetään ja siihen tehdään muutoksia luonnosvaiheessa saadun palautteen perusteella.

Suunnitelmaluonnoksesta on pyydetty kommentteja myös kaupunginosa- ja asukasyhdistyksiltä. Yhdistykset eivät antaneet palautetta aineistosta.

Reitit

Reitteihin liittyen esitettiin kommentteja ja kysymyksiä. Mahdollinen silta Siltasaaren ja Kaisaniemen välille herätti kommentteja sekä puolesta että vastaan.

Tavarapyörille toivottiin omia pyöräkaistoja. Rantareittien merkitystä korostettiin ja niiden toivottiin olevan vehreitä myös vielä kehittyvillä alueilla. Esteettömyyttä toivottiin parannettavan suojateiden kohdalla. Talvikunnossapitoa toivottiin tehostettavan Hämeentien pyöräteillä.

Palautteessa nousi kysymyksiä mahdollisesta Pyöräliiton toimitiloista.

Vastine

Kevyen liikenteen sillasta on 14.12.2021 tehty puoltava päätös. Kaupunkiympäristölautakunta katsoo, että hanke on alueen viihtyisyyden ja kävely-ympäristön parantamisen näkökulmasta kannatettava. Helsingin kaupungilla on kuitenkin olemassa olevista silloista merkittävästi korjausvelkaa, joten investoinnit tulee suunnata olemassa olevien siltojen korjauksiin ja ylläpitoon. Siksi kaupunkiympäristölautakunta linjaa, että nyt kyseessä olevaa siltaa ei rakenneta tällä 10-vuotiskaudella. Vaikka siltaa ei nyt toteuteta, sen suunnittelu voidaan käynnistää jo nyt siinä laajuudessa kuin se toimialan resurssien puitteissa on mahdollista.

Liikennesuunnittelussa ei ole tunnistettu tarvetta varata tavarapyörille omia kaistoja. Periaate on, että tavarapyörien kuljettajat hyödyntävät jatkossakin pyöräteitä ja niiden puuttuessa sekä vähemmän liikennöidyillä kaduilla ajoratoja kuten muutkin pyöräilijät.

Pyöräkeskukselle on varattu paikka Baanalta. Puistoalueilta ei ole mahdollista osoittaa paikkaa toimitiloille. Tämä vaatisi maankäytön suunnittelua ja asemakaavan muutosta. Yleisten alueiden suunnitelma ei käsittele maankäytön muutoksia ja asemakaavoitusta. Asemakaavoitusta koskevat palautteet ohjataan kaavoittajille.

Yleisten alueiden kunnostus- ja peruskorjaushankkeiden yhteydessä on tavoitteena parantaa samalla esteettömyyttä. Tämä pätee myös katualueisiin. Valitettavasti kaupungilla ei ole resursseja korvata suojateiden korkeita reunakiviä pikaisella aikataululla, vaan suojateiden kohdalla olevia reunakiviä korvataan luiskatuilla samalla kun katuja muutenkin korjataan.

Viher- ja siniverkosto

Suunnitelmassa toivottiin merellisen strategian tavoitteiden näkymistä. Rantojen ja merialueiden roolia virkistystä tarjoavina alueina toivottiin painotettavan.

Alueen viheralueverkostossa toivottiin korostettavan enemmän luontoarvoja, etenkin rantojen kohdalla ja erityisesti alueen itäosissa. Viheralueiden toivottiin olevan vähemmän rakennettuja. Viherverkostoa toivottiin täydentävän myös katualueilla erilaisin keinoin kuten köynnöksin.

Aidattu Ilolanlehto toivottiin avattavan ja rakennettavan julkiseksi puistoalueeksi. Merihaan eteläpuoleinen vehreä alue toivottiin merkittävän viheralueeksi.

Vastine

Yleisten alueiden suunnitelmakarttaan on koottu alueen keskeisimmät kehittämistavoitteet yhteenvetona, myös merelliseen virkistyskäyttöön liittyen. Tarkempia tavoitteita merialueiden virkistysarvoista ei karttateknisistä syistä valitettavasti kyseiseen karttaan voinut sisällyttää. Analyysikartassa alueen sini- ja viherverkostoista on lisäksi merkitty rantojen ja merenlahtien ominaispiirteitä. Myös analyysissä alueen kulttuurihistoriallisista arvoista ja omi-

naispiirteistä on merkitty merialueiden ja rantojen ominaispiirteitä. Näissä kartoissa on myös esitetty, että suurin osa alueen merialueista on osa merellistä Helsingin kaupunkialuetta sekä viitattu Helsingin kaupunkiympäristön viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelmaan (Vistra II), johon voi tutustua tarkemmin esimerkiksi Helsingin karttapalvelussa osoitteessa kartta.hel.fi. Merellinen strategia näkyy hankkeiden osalta Tokoinrannan ja Pitkäsillanrannan peruskorjaushankkeina. Hankkeet tulevat parantamaan ranta-alueen virkistytymismahdollisuuksia. Muilta osin suunnittelun alueen rantaviivan saavutettavuus ja yhteydet merelle tulevat huomattavasti parantumaan käynnissä olevien rakentamishankkeiden valmistuttua. Hankkeet kattavat lähes koko ranta-alueen Hakaniemestä Hermanninrantaan.

Merihaan edustalla on tullut voimaan uusi Hakaniemenrannan asemakaava. Merihaan kaakkoiskulmassa sijaitseva nurmialue on kaavassa merkitty puistoalueeksi. Rannasta tullaan kehittämään nykyistä laajempi ja toiminnallisempi puistoalue.

Ilolanlehto on toiminnallisesti ja visuaalisesti osa viereistä tonttia, mutta se on kaavoitettu puistoalueeksi. Tavoitteena on tarkastella mahdollisuuksia joko avata se yleiseen käyttöön tai liittää osaksi viereistä tonttia kaavamuutoksella. Asemakaavamuutos ei kuitenkaan ole vielä vireillä, eikä aikataulutettu.

Kadut ja aukiot

Katu ympäristöjä toivottiin useassa kommentissa kehitettävän vihreämpään suuntaan etenkin Linjojen osa-alueella, jonka kaduille toivottiin katupuita.

Yksi kommentoija toivoi luonnonkivipäälysteisten katujen asfaltoitujen osuuksien palauttamista luonnonkivetyksi.

Vastine

Katupuiden istuttaminen vaatii usein liikennesuunnittelua sekä mitoituksen ja maankäytön muuttamista. Uusia puurivejä suunnitellessa tarkastellaan myös aluekokonaisuuksien kaupunkikuvaa ja kaupunkirakennetta sekä mahdollisten muutosten vaikutusten arviointia alueiden arvoihin ja ominaispiirteisiin. Näistä syistä tässä työssä ei ole mahdollista esittää katualueille uusia istutusalueita, jotka vaikuttaisivat katutilan mitoitukseen. Kaupungin tavoitteena on kuitenkin yleisesti katuhankeissa lisätä istutusalueiden ja imeyttävien pintojen määrää ja siten edistää myös hulevesien luonnonmukaista käsittelyä.

Alueen sommitelmallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävimmät kaupunkipuut on merkitty yleisten alueiden suunnitelmakarttaan, joka löytyy selostuksen sivulta 26. Alueiden arvoja ja ominaispiirteitä on koottu aluekortteihin.

Viheralueiden hoito ja yleisten alueiden ylläpito

Puuston hoito keräsi runsaasti palautetta. Osa toivoi metsäisten alueiden hoidon tehostamista ja osa hoitotoimien

vähentämistä. Peräänkuulutettiin luonnonmukaisuutta, toivottiin vähemmän nurmea ja enemmän niittyjä. Kommenteissa oli havaittavissa huolta omien lempipaikkojen muuttumisesta ja pelkoa puuston radikaaleista vähentämisestä.

Yksi kommentoija oli huolissaan varpusten kannan laskusta, mikäli pensaita hoitoleikataan tai poistetaan.

Vastine

Puisto- ja katualueilla puiden uusimista täytyy aina arvioida tapauskohtaisesti paikan historiallisten arvojen ja teknisten reunaehtojen perusteella. Niissä kohteissa, joissa puurivien puiden jaksottainen uudistaminen on mahdollista, se pyritään toteuttamaan. Joissain kohteissa on kuitenkin rakennusteknisistä syistä tai alkuperäisten istutussuunnitelmien vuoksi uudistettava kokonainen puurivi tai -alue kerrallaan. Puiden kuntoseurantaa ja -tutkimusta tekevät koulutetut arboristit eli puunhoitajat. Usein puiden lahoa ei voida silmämääräisesti todeta varmasti, vaan se vaatii ultraäänitutkimusta. Puuston kunnon seuraaminen on puun omistajan tai haltijan vastuulla.

Suunnittelun alueen luonnonmukaiset puustoiset alueet ja metsiköt ovat hyvin pienialaisia. Niitä hoidetaan pienipiirteisesti siten, että ne ovat turvallisia ja runsasta ulkoilukäyttöä kestäviä. Alppipuiston liito-orava otetaan huomioon ja luonnon monimuotoisuus turvataan.

Häiriökäyttäytyminen

Etenkin Torkkelinmäen, Vilhonvuoren ja Harjun osa-alueilla häiriökäyttäytyminen koettiin ongelmana. Ongelmiksi nostettiin töhriminen, yleisten käymälöiden puuttuminen sekä tarpeiden tekeminen puistoihin ja kaduille, levottomuus ja huumausainekauppa. Useassa kommentissa kävi ilmi, että Vaasankatu koetaan levottomaksi. Kulkeminen koetaan ahtaaksi suurten ulkotarjoilualueiden vuoksi. Vaasankadun rakennuksia toivottiin pinnoitettavan virtsaa hylkivällä aineella.

Pengerpuiston yleinen käymälä toivottiin poistettavan, sillä käymälää pidettiin syynä alueen levottomalle luonteelle. Sen sijaan käymälää toivottiin Katri Valan puistoon.

Töhrimistä pidettiin alueella ongelmana, etenkin kivimuurien kohdalla.

Kinaporinpuiston portaisiin toivottiin talvikunnossapitoa.

Vastine

Yleisillä alueilla pyritään hillitsemään häiriökäyttäytymistä niillä keinoilla, jotka kaupungilla on käytössä. Näitä ovat tehostettu kunnossapito ja hoito, jolloin myös näkyvyys parantuu, valaistuksen parantaminen sekä yleisten käymälöiden ja humeruiskujen keräysastioiden pystyttäminen. Yleisiä käymälöitä on pystytetty etenkin runsaasti oleskeli-joita houkutteleviin suosittuihin puistoihin tai niiden läheisyyteen. Tällä on pyritty hillitsemään kaduille ja puistoihin virtsaamista. Muu häiriökäyttäytyminen saattaa keskittyä sellaisten käymälöiden läheisyyteen, jotka sijaitsevat

alueilla, joilla häiriökäyttäytyminen on yleinen ongelma. Vastaavasti epätoivottu käyttäytyminen saattaa vähentyä muilta alueilta.

Katri Valan puistoon on ehdotettu OmaStadi-ehdotusta, joka mahdollistaisi käymälän rakentamisen puistoon. Käymälän sijoittamisen mahdollisia hyötyjä ja haittoja tutkitaan. Suunnitelmaan lisätään hanke-esitys Katri Valan puiston kasvillisuuden muutoksista alueen näkyvyyden parantamiseksi ja turvallisuuden kohentamiseksi.

Toiveet töhrimisjälkien siivoamisen tehostamisesta ja Kinaפורinpuiston portaiden talvikunnossapidosta välitetään kunnossapitoon.

Hankkeet

Hankkeita koskevissa kommentteissa nousi selkeästi esiin, että maisemanhoitotoimenpiteet aiheuttavat vastaajissa huolta. Kommentteja maisemanhoidosta yleensä ja vastine sille on esitetty edellä olevassa tekstissä. Alle on koottu hankekohtaisia kommentteja vastineineen.

Tokoinranta

Säästöpankinrannassa olevan Meripaviljongin rakennuksen siirtämistä pois alueelta toivottiin.

Eläintarhantien reunassa olevan pyörätien pikaista kunnostamista pyydettiin, sillä se on hyvin kuoppainen.

Leikkipuiston osalta toivottiin huomioitavan pienten lasten lisäksi myös kouluikäiset lapset ja kulkuportin lisäämistä rannan puolelle.

Nurmialueita pidettiin alueen vetonaulana. Toivottiin lisäksi oleskelua varten uutta puutasannetta rantaan, muurin edustalle veden ääreen. Yksi kommentoija toivoi muurin päälle matalaa kaidetta. Alueelle toivottiin uimapaikkaa.

Koirapuistoa pidettiin toimivana nykyisellään ja nykyisellä paikallaan, etäällä puiston muusta oleskelusta. Nykyistä koirapuistoa pidettiin hyvänä sijaintinsa ja maastonmuotojensa vuoksi. Yksi kommentoija pyysi koirapuiston sijoittamista niin, että tärkeimmät reitit eivät kulje sen välittömässä läheisyydessä, jotta sen voisi luontevasti kiertää kauempaa.

Tokoinrannan puustoisten alueiden huomioimista osana viherverkostoa korostettiin. Näkymien avaamista pidettiin huonona ehdotuksena.

Vastine

Tokoinrannan peruskorjauksen suunnittelussa on tarkoitus tutkia puistoa kokonaisuutena, monipuolisesti arvokkaana alueena. Puistoalueella on niin kulttuurihistoriallisia, maisemakuvaluksia, ekologisia kuin myös virkistysarvoja. Näin monipuolisesti arvokkaan puistoalueen peruskorjaussuunnittelu on tehtävä huolella. Suunnittelun pohjana on sen arvojen säilyminen tai vahvistaminen. Arvoihin sovittaen tutkitaan puiston kehittämistä eri käyttäjäryhmille sopivaksi.

Puiston peruskorjauksessa on tavoitteena kunnostaa alueen arvokkaat rakenteet, joista merkittävin on koko lahtea kiertävä yhtenäinen kivimuuri. Mahdollisten uusien rakenteiden kohdalla arvioidaan niiden vaikutukset kulttuuriympäristöön ja kaupunkikuvaan.

Peruskorjaussuunnittelussa tutkitaan myös koirapuiston mahdollista siirtoa, mikäli uusi nopean pyöräilyn reitti (Baana) toteutetaan koirapuiston kohdalle. Pyörätien linjauksen suunnittelu on kesken. Jos koirapuisto päädytään siirtämään, sille etsitään uusi sopiva paikka, joka todennäköisesti sijaitsee puiston puustoisella alueella, jossa on monipuolisia maastonmuotoja. On siis mahdollista, että koirapuisto pysyy nykyisellä paikallaan tai siirtyessään siellä on jatkossakin monipuolista maastoa. Hanke-esityksen selostukseen täsmennetään olevan myös mahdollista, että koirapuisto säilyy nykyisellä paikallaan.

Mikäli maisemaa pyritään paikoin avaamaan, se tehdään harkiten sekä maisema- että luontoarvoihin sovittaen. Puistoalueen länsiosa on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ”Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset” (RKY). Se on lisäksi maakunnallisesti arvokasta aluetta ”Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki”. Puiston rakennetumpi osuus on asema-kaavassa suojeltu. Metsä- ja puustoisten verkostojen tarkastelussa alue on merkitty puustoiseksi alueeksi, mikä on jatkossakin tavoitteena monesta syystä. Yksi tärkeä tavoite puiston peruskorjaussuunnittelussa on suunnitella puuston elinkaarta, jotta puiston puustoisien luonteen säilyminen saadaan jatkossakin taattua. Alueen kulttuurihistorialliset arvot eivät ole ristiriidassa tunnistettujen luontoarvojen kanssa. Alueen merkittävin luontoarvo on puiston länsiosassa, joka on osa Töölönlahden ja Kaisaniemenrannan paikallisesti arvokasta lepakkoaluetta. Lepakkojen tärkeimpiä piilopaikkoja ovat puuhuvilat sekä suurikokoiset vanhat puistopuut. Näkymien avaaminen tehdään pääosin vesakkoa poistamalla, mikä ei heikennä alueen merkittäviä luontoarvoja, jotka liittyvät suurikokoiseen puutarha- ja puistopuustoon sekä puuhuviloihin.

Puistosuunnittelun esilläolovaiheessa toivotaan, että asukkaat antavat suunnitelmista palautetta.

Pengerpuisto

Pengerpuiston hanketta pidettiin tervetulleena. Pengerpuiston kohdalla kommentit keskittyivät pitkälti häiriökäyttäytymiseen. Yleistä käymälää pidettiin ongelmallisena, sillä häiriökäyttäytyminen keskittyy sen läheisyyteen. Yksi kommentoija piti käymälätilojen säilyttämisessä jossakin muodossa tärkeänä, mutta toivoisi rakennuksen sopivan paremmin kulttuurihistorialliseen ympäristöön. Toivottiin myös uusien toimintojen tuomista puistoon sekä kesäisin (liikunta) että talvisin (luistelukenttä). Puistossa toivottiin jatkossakin olevan runsasta puu- ja pensaskasvillisuutta. Koirapuiston toivottiin säilyvän nykyisellä paikallaan. Yksi kommentoija oli huolissaan valosaasteesta, mikäli valaistusta lisätään.

Vastine

Pengerpuiston peruskorjaussuunnittelun kohdalla sovitaan puiston käyttäjien tarpeet puiston arvoihin. Puisto-

sommitelmaan kuului alun perin sorakenttä, jota kehysti istutusalueet puuriveineen. Penkkitaskut oli jo silloin rajattu leikatuilla pensasaidanteilla. Tavoitteena on jatkossakin, että puistossa on puu- ja pensaskasvillisuutta. Runsaslajinen puu- ja pensaskasvillisuus on puistolle tärkeä ominaispiirre, joka halutaan säilyttää. Penkkitaskujen pensasaidanteet ovat kasvaneet näkyvyyteen nähden liian korkeiksi ja turvallisuuden tunteen parantamiseksi tutkitaan, voisiko pensasaidanteet penkkitaskujen ympärillä olla matalammat. Peruskorjaussuunnittelussa tutkitaan eri vaihtoehtoja parantaa turvallisuuden tunnetta puistossa. Koirapuiston paikkaa tutkitaan ja on mahdollista, että se päädytään säilyttämään nykyisellä paikallaan. Ajatus on silti, että vaihtoehtoja voidaan vielä tarkastella.

Valaistustavat ovat viime vuosikymmenien aikana kehittyneet niin, että valo suunnataan valaistavaan kohteeseen, jolloin kohteet valaistaan paremmin ja valosaastetta tulee vähemmän. Siksi valaistuksen uusiminen peruskorjauskohteissa on tärkeää.

Yleisen käymälän poistaminen puistosta ei ensisijaisesti ratkaise alueen häiriökäyttäytymisen ongelmia. Ongelmat liittyvät enemmänkin päihdepolitiikkaan. Lyhyellä aikavälillä häiriökäyttäytymisen hallinta on poliisin vastuulla. Asukkaita kehoitetaan ottamaan yhteyttä poliisiin, mikäli alueella havaitaan huumekauppaa tai muuta vastaavaa häiriökäyttäytymistä.

Alppipuisto

Kommentoiijat olivat huolissaan Alppipuiston hanke-esityksessä ehdotetuista muutoksista. Huolta esitettiin useamman kommentin kohdalla siitä, että hoitotoimet ovat liian järeitä ja alueen luonne muuttuu liian paljon. Peräänkuulutettiin luonnonmukaisuutta.

Roskakoreja toivottiin lisää. Linnanmäen edustan kunnostamista pidettiin hyvänä.

Toivottiin, ettei Alppipuistoa pienennetä.

Vastine

Alppipuiston hanke-ehdotus koskee Alppipuiston eteläosaa. Tavoitteena on jatkossakin, että alueen mahtavat luonnonmuistomerkit säilyvät. Näitä ovat korkeat avokalliot, joiden välisissä painanteissa puistometsät kasvavat ja ulkoilureitit kulkevat. Jo 1800-luvulla tärkeä osa puistoa on ollut näköalapaikoilta avautuvat laajat näkymäsektorit. Puistoon kuuluvat olennaisesti myös puistometsät, joiden ansiosta syntyy luonnossa liikkumisen elämys. Nämä puiston ominaispiirteet halutaan jatkossakin säilyttää tärkeänä osana puistoa. Tärkeä syy maisemanhoitotoimille on säilyttää ja parantaa avokallioiden asemaa suurmaisemassa ja kaupunkikuvassa. Kalliopuistojen sarja, jonka komeimmat avokalliot sijaitsevat nimenomaan Alppipuiston eteläosassa, on Alppilalle tärkeä vaalittava ominaispiirre.

Tavoitteena on jatkossakin, että Alppipuiston eteläosassa on erityyppisiä alueita – Linnanmäen edustan avoimpi alue, koristeellinen Omenankukkapuisto sekä vähemmän rakennettu länsiosa, jossa on luonnonympäristön tuntua. Puisto-

metsiä hoidetaan jatkossakin rakentamattomien viheralueiden tavoin.

Uuden puistokäytävän sijoittamista tutkitaan tarkemmin puiston kunnostussuunnittelussa. Tavoitteena on, että se sovitetaan maastoon niin, että kalliot voivat kokonaisuudessaan säilyä.

Asukkaiden toivotaan osallistuvan puistosuunnitteluvaiheen vuorovaikutukseen, jossa tarkempia suunnitelmia voi kommentoida.

Alppipuiston koillisosan osalta on käynnissä asemakaava-hanke. Suurin osa asemakaava-alueesta sijaitsee nykyisten pysäköintikenttien kohdalla, mutta osa alueesta on puistoa. Yleisten alueiden suunnitelmassa ei käsitellä maankäytön suunnittelua, eikä voida vaikuttaa mahdolliseen täydennysrakentamiseen. Asukkaiden toivotaan seuraavan asemakaavoitusta ja osallistumaan kaavoitusprosessissa järjestettävään vuorovaikutukseen.

Alli Tryggin puisto

Alli Tryggin puiston hanke-ehdotukseen tuli yksi kommentti. Kommentissa suhtauduttiin varauksellisesti uuden porrasyhteyden rakentamiseen, sillä nurmirinne on tärkeä oleskelupaikka. Toivottiin Ässärinteen käytävän muuttamista porrasyhteydeksi, jotta sommitelma olisi symmetrinen ja käytävä talvisin vähemmän liukas.

Vastine

Tarkemmassa suunnitteluvaiheessa tutkitaan mahdollisen uuden porrasyhteyden rakentamista. Voi olla, että tutkimisen myötä päädytään parantamaan puiston osien yhteyttä muilla keinoin. Lisätään hankekuvaukseen, että nurmirinne nähtiin tärkeänä oleskelupaikkana, mikä huomioidaan suunnittelussa.

Pitkänsillanranta

Pitkänsillanrannan hanke-ehdotuksen osalta kommentoi-
jat olivat huolissaan alueen muuttumisesta puurivin mahdollisen uusimisen myötä.

Siltasaarenkärkeen toivottiin laituria uimista varten. Toinen kommentoija haluaisi Siltasaarenkärjen säilyvän nykyisellään eikä toivonut laituria. Osa toivoi, ettei tervaleppiä kaadeta.

Alueelle toivottiin suurempia roska-astioita.

Kommenteissa kysyttiin, miten mahdollinen uusi silta liittyy alueeseen ja miksi sitä ei ole hanke-esityksessä mainittu.

Vastine

Pitkänsillanrannan lehmusrivi on aukkoinen ja säilyneet lehmukset ovat huonokuntoisia. Kaupunkikuvallisesti tärkeällä paikalla on toivottavaa, että puurivi olisi yhtenäinen. Puurivin uusiminen katualueen peruskorjauksen yhteydessä

turvaisi puille huolella rakennetut kasvualustat, jolloin puurivi kasvaisi jatkossa parempikuntoiseksi ja yhtenäiseksi. Peruskorjauksessa nykyiset säilyneet lehmukset vaurioituisivat mitä todennäköisimmin. Tarkemmassa suunnittelussa tutkitaan, onko kaupunkikuvallisesti parempi ratkaisu täydentää puuriviä osissa vai uusia puurivi yhdellä kertaa. Hanke-esityksen selostusta täsmennetään tältä osin.

Tarkemmassa suunnitteluvaiheessa selviää, mitkä tervalepät Siltasaarenkärjessä voidaan säilyttää. Selostusta täydennetään tämä huomio.

Kevyen liikenteen sillasta on 14.12.2021 tehty puoltava päätös. Kaupunkiympäristölautakunta katsoo, että hanke on alueen viihtyisyyden ja kävely-ympäristön parantamisen näkökulmasta kannatettava. Helsingin kaupungilla on kuitenkin olemassa olevista silloista merkittävästi korjausvelkaa, joten investoinnit tulee suunnata olemassa olevien siltojen korjauksiin ja ylläpitoon. Siksi kaupunkiympäristölautakunta linjaa, että nyt kyseessä olevaa siltaa ei rakenneta tällä 10-vuotiskaudella. Vaikka siltaa ei nyt toteuteta, sen suunnittelu voidaan käynnistää jo nyt siinä laajuudessa kuin se toimialan resurssien puitteissa on mahdollista.

Kuuskulma

Kuuskulman hanke-ehdotusta pidettiin tervetulleena. Aukiota pidettiin tärkeänä ja keskeisenä paikkana Alppilassa. Alueelle toivottiin vehreyttä ja eri liikkumisen muotojen sujuvuutta. Yksi kommentoija toivoi näkyvyyden parantamista aukion kaakkoisosassa.

Kommenttoijista osa oli huolissaan alueen muutoksista ja autenttisuuden katoamisesta.

Vastine

Eri liikennemuotoja tarkastellaan alueen jatkosuunnittelussa, jotta saavutetaan eri liikennemuodoille toimiva ja aukion käyttäjille turvallinen ympäristö. Suunnitelmassa tutkitaan alueen viihtyisyyden parantamista.

Kommentti näkyvyysongelmasta alueen kaakkoisosassa on toimitettu liikennesuunnittelijalle.

4 Suunnitelma

Suunnitelman valmistuminen

Vuorovaikutuksen kautta saadun palautteen perusteella päivitetty yleisten alueiden suunnitelma oli nähtävillä 16.8.-19.9.2021, ja siihen sai jättää kirjallisia kommentteja. Lisäksi järjestöjen ja yhdistysten kommentointiaikaa jatkettiin 25.10.2021 saakka. Suunnitelman nähtävillä olosta tiedotettiin kaupungin verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja sidosryhmille lähetetyillä sähköpostiviesteillä. Viimeistely yleisten alueiden suunnitelma esitellään kaupunkiympäristölautakunnalle arviolta keväällä 2022.

Yhteenveto suunnitelmavaiheessa saaduista kommentteista ja vastineet aihepiireittäin

Yleisten alueiden suunnitelmasta saatiin yhteensä 67 kommenttia. Näistä neljä olivat paikallisilta järjestöiltä. Kommentteja antoivat Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry, Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry, Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry sekä JR II:n eli Ässä-rykmentin perinnetoimikunta. Muut 63 kommenttia olivat asukaspalautteita. Palautteet ja vastineet on ryhmitelty seuraavissa kappaleissa aihepiireittäin.

Yleiset kommentit

Yhdessä kommentissa kritisoitiin konsulttivalintaa. Kahdessa kommentissa toivottiin uimarantaa. Yhdessä palautteessa ihmeteltiin, miksi vesialueiden laajuutta ei ole mainittu raportissa.

Vastine

Konsulttien valinta perustuu avoimeen puitesopimusjärjestelmään.

Nyt esitetyissä hankkeissa ei ole esitetty alueelle uimarantaa. Hakaniemenrannan kaavan viitesuunnitelmissa on kuitenkin esitetty keinoja tuoda meri lähemmäs alueen

asukkaita, esimerkiksi mereen laskeutuvien portaiden ja oleskelutasojen avulla sekä Merihaanpuiston rantaviivan käsittelyllä. Itäisen rantaviivan rakentuessa Hakaniemestä kohti Kalasatamaa, ei ole pois suljettu tutkia myös uimaranan sijoittumismahdollisuuksia alueelle.

Lisätään raporttiin vesialueiden laajuus.

Luonnon- ja maisemanhoito sekä verkostotarkastelut

Pidettiin hyvänä, että suunnitelmassa on mainittu jalo- puusto ja varttunut piha- ja luonnonpuusto. Suunnitelma ei palautteen mukaan huomioi riittävästi luonnon monimuotoisuuden vaalimista. Palautteessa toivottiin olevan luontotiedon mainitsemisen lisäksi mainittavan lisäksi luontokartoitusten tarve ja tiedon puutteet sekä vastikään Helsingissä hyväksytty LUMO-ohjelma, jota ei ole mainittu suunnitelmassa.

Suunnitelmassa vaadittiin huomioimaan korona-aikana ilmenneet haasteet viheralueiden käyttöpaineissa tiiviisti rakennetulla alueella.

Vastine

Tässä suunnitelmassa, kuten muissakin yleisten alueiden suunnitelmissa, käytetään ympäristöpalveluissa olevaa luontotietoa. Ympäristöpalvelut vastaavat luontoselvitysten laadinnasta. Lajiston kartoittaminen ei kuulu yleisten alueiden suunnitelmaan.

Uusi LUMO-ohjelma on hyväksytty suunnitelman laatimisen loppuvaiheessa, vuonna 2021, minkä vuoksi sitä ei ole mainittu suunnitelmassa. Tämä suunnitelma noudattaa myös uuden LUMO-ohjelman tavoitteita. Suunnitelmaan lisätään viittaus uuteen LUMO-ohjelmaan.

Käyttöpaine on jo nyt alueen pienialaisilla viheralueilla suuri ja se ei tule oletettavasti vähenemään tulevaisuudessa. Tämä edellyttää jatkossakin riittävää viheralueiden kunnossapitoa ja mm. kasvillisuuden kestävydestä huolehtimista.

Katualueet

Katualueille toivottiin katujen asfalttipäällysteen vaihdettavan katukiveykseen samalla, kun katualueita peruskorjataan.

Kommentteja tuli katupuiden istuttamisesta. Uusien puiden istuttamista toivottiin sellaisille kaduille, joissa niitä ei vielä ole, etenkin Linjojen alueella puiden viilentävän vaikutuksen vuoksi.

Vastine

Suunnittelualueella olevat katukiveykset ovat kaupunkikuvallisesti arvokkaita ja ne pyritään säilyttämään ja kunnostamaan. Helsingin kaupunki on määritellyt katukiveysten tavoitealueet ja näitä tavoitteita noudatetaan myös tässä suunnitelmassa.

Uusien katupuiden istuttaminen vaatii monen näkökulman tarkastelua; usein liikennesuunnittelua sekä mitoituksen ja maankäytön muuttamista, aluekokonaisuuksien kaupunkikuvan ja kaupunkirakenteen tarkastelemista sekä mahdollisten muutosten vaikutusten arviointia alueiden arvoihin ja ominaispiirteisiin. Alueen sommitelmallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävimmät kaupunkipuuvit on merkitty yleisten alueiden suunnitelmakarttaan, joka löytyy selostuksen sivulta 26. Alueiden arvoja ja ominaispiirteitä on koottu aluekortteihin. Yllä mainituista syistä tässä työssä ei ole mahdollista esittää katualueille uusia istutusalueita, jotka vaikuttaisivat katutilan mitoitukseen. Kaupungin tavoitteena on kuitenkin yleisesti katuhankkeissa lisätä istutusalueiden ja imeyttävien pintojen määrää ja siten edistää myös hulevesien luonnonmukaista käsittelyä. Kallion alueella on vuonna 2021 tehty tarkastelu, jossa on tutkittu kävely-ympäristöjä, ”Kallion kävely-ympäristön laatu”. Työssä on tutkittu alueen käveltävyyden parantamista ja katuistutuksen lisäämisen mahdollisuuksia. Tarkastelun tuloksia pyritään hyödyntämään jatkosuunnittelussa kävely-ympäristöjen parantamiseksi.

Häiriökäyttäytyminen

Palautteessa tuotiin esiin häiriökäyttäytymisen ongelmia. Häiriökäyttäytymistä ja turvallisuuden tunnetta pidettiin erityisen haastavalta lasten ja nuorten kannalta.

Palautteessa toivottiin, että konkreettisia keinoja sosiaalisten ongelmien parantamiseksi tuotaisiin suunnitelmaan.

Yleisiä käymälöitä sekä toivottiin että vastustettiin; niille on selkeä tarve mutta käymälöihin liittyy myös haasteita etenkin sellaisilla alueilla, joilla on päihdekäyttöä.

Vastine

Häiriökäyttäytymisestä on noussut runsaasti palautetta suunnitelman eri vaiheiden vuorovaikutuksessa, sillä se on suuri ongelma alueella. Tarkemmassa suunnitteluvaiheessa tutkitaan häiriökäyttäytymisen hillitsemiseen soveltuvia erilaisia keinoja ja punnitaan yhdessä eri osapuolien

kanssa, mistä ratkaisuista voisi olla eniten hyötyä. Päihde-työntekijöitä osallistetaan jatkosuunnittelussa. Tämä täsmennys lisätään suunnitteluraportin selostukseen.

Yleisiä käymälöitä on pystytetty etenkin runsaasti oleskeli-joita houkutteleviin suosittuihin puistoihin tai niiden läheisyyteen. Tällä on pyritty hillitsemään kaduille ja puistoihin virtsaamista. Häiriökäyttäytyminen saattaa keskittyä sellaisten käymälöiden läheisyyteen, jotka sijaitsevat alueilla, joilla häiriökäyttäytyminen on yleinen ongelma. Vastaavasti epätoivottu käyttäytyminen saattaa vähentyä muilta alueilta. Jatkosuunnittelussa tutkitaan tarkemmin yleisten käymälöiden toteuttamismahdollisuuksia yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa.

Lapset ja nuoret

Palautteessa korostettiin asukaspalautteen merkitystä ja asukkaiden aidon kuulemisen tärkeyttä. Palautteissa tuotiin ilmi, että lasten ja nuorten leikkiä ja liikkumista palvelevia paikkoja tarvitaan alueelle lisää. Alueelle toivottiin lisää leikkipuistoja ja ulkopelipaikkoja sekä muita nuorille suunnattuja, liikkumiseen kannustavia ulkoilu- ja oleskelutiloja. Aikuisten ulkoliikuntapaikkoja toivottiin urheilukenttien läheisyyteen. Pidettiin hankalana sitä, että monet leikkipuistot ovat virallisesti puistoja mutta päiväkotien käytössä suuren osan päivästä. Käyttöpaine vapaasti käytettävillä leikkipaikoilla ilmenee muun muassa ruuhkana. Turvallisia leikkipaikkoja kaivattiin etenkin Sörnäisiin ja Torkkelinmäelle. Peräänkuulutettiin lasten ja nuorten luontosuhteen muodostumisen edistämistä.

Vastine

Kalliota kehitetään ensisijaisesti alueen asukkaille ja alueen suunnittelussa huomioidaan kasvava lasten ja nuorten määrä. Suunnitelmassa huomioidaan kommentit siitä, että etenkin nuorille kaivattaisiin toimintoja.

Kalliossa on vähän viheralueita asukkaiden määrään nähden ja viheralueiden käyttöpaine on suuri. Suuren käyttöpaineen tuomia ongelmia sekä kulttuurihistoriallisten arvojen yhteensovittamista ratkotaan jatkosuunnittelussa. Hanke-esityksiin kirjataan soveltuvilta osin, että lapsille ja nuorille pyritään lisäämään sopivia toimintoja muihin arvoihin ja reunaehtoihin sovittaen.

Esteettömyys

Suunnitelmaa pidettiin esteettömyyden ja erityisesti näkövammaisesteettömyyden osalta riittämättömänä. Äänio-pasteisten valo-ohjattujen suojateiden lisäämistä vaadittiin yhdessä tehtävän tarvekartoituksen pohjalta. Vaadittiin myös kattava esteettömien reittien verkosto ja saavutettava tietojärjestelmä niistä sekä laatia sanakartat uusista reiteistä ja päivittää vanhat sanakartat. Esteettömyyden kannalta pidettiin erityisen haastavana, että autoja, polkupyöriä, potkulautoja ja muita kulkuneuvoja pysäköidään jalankulkuväylille. Vaadittiin erilliset pysäköintialueet näille kulkuneuvoille, jotta väylät pysyvät vapaina kulkemiseen.

Vastine

Esteettömyyteen liittyvät ohjeet tarkistetaan ja otetaan jatkosuunnittelussa huomioon, mikä täsmennetään raporttiin. Ongelmat pysäköinnistä välitetään eteenpäin pysäköinninvalvontaan.

Hulevedet

Yhdessä palautteessa nostettiin esiin, että Siltasaareissa sijaitsevan taloyhtiön kellariin tulvii sateisella säällä vettä. Palautteen antaja kysyi, onko kaupungilla olemassa suunnitelmia, joista voisi olla asukkaille hyötyä.

Vastine

Meriveden nousu ja tulvat ovat ongelmia, joihin varaudutaan laajemmin kaupungissa. Kaupungilla on hulevesiohjelma ja tulvaohje, joihin asukkaat voivat tutustua seuraavalla verkkosivulla: <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/ymparistovaikutukset/hulevedet/>

Koirapuistot

Kaikkiin koirapuistoihin toivottiin erilliset pienten ja isojen koirien puolet. Sörnäistenrannasta poistettavan koirapuiston tilalle toivottiin osoitettavan korvaava paikka.

Alli Tryggin puiston opaskoirapuiston säilyttämistä ja kunnostamista vaadittiin yhdessä palautteessa. Nähtiin, että opaskoirapuistoja pitäisi rakentaa alueelle lisää.

Vastine

Koirapuistoissa erilliset puolet pienille ja isoille koirille on tavoitteena koirapuistojen kunnostuksen yhteydessä Helsingin kaupungin koirapalvelulinjauksen mukaisesti. Sörnäistenrantaan ei ole suunniteltu korvaavaa koirapuistoa, mutta Mustikkamaalle on vastikään rakennettu uusi koirapuisto. Jatkotoimenpiteisiin kirjataan tarve tarkastella koirapalveluiden riittävyys tarkemmin. Tarkastelussa voidaan tutkia, ovatko alueella ja sen läheisyydessä nykyisin olevat koirapuistojen ja -käymälöiden määrät riittävät, sis. opaskoirapuistot.

Hankkeet

Hankkeiden osalta toivottiin, että asukkaita osallistettaisiin enemmän.

Puistoihin toivottiin jäävän luonnonmukainen tunnelma.

Hankkeiden toteuttamisessa ehdotettiin osallistuttamaan kaupunkilaisia sellaisiin osuuksiin, joissa talkootyön toteuttaminen on mahdollista.

Yhdessä palautteessa kysyttiin, mihin hankkeiden valinnat ja niiden kustannusarviot perustuvat.

Vastine

Hankkeiden tarkemmassa suunnitteluvaiheessa asukkaita osallistetaan uudelleen. Tarkemmassa suunnittelussa tutkitaan myös osallistamista toteuttamisessa. Kaupungilla on myös puistokummijärjestelmä, johon halukkaat voivat osallistua.

Hankkeiden tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu alueiden ominaispiirteiden säilyttäminen.

Hankkeiden valinnat ja suunnitelmaratkaisut perustuvat asiantuntija-arvioihin ja olemassa oleviin määräyksiin ja suosituksiin. Kustannusarviot perustuvat asiantuntijoiden arvioihin ja toteutuneiden hankkeiden kustannustietoihin.

Tokoinranta

Tokoinrannan leikkipaikan nykyistä paikkaa pidettiin hyvänä ja sen mahdollista siirtämistä uuteen paikkaan pidettiin huonona ideana. Sijaintia pidettiin hyvänä sen keskeisyyden vuoksi, eikä liikennemelua pidetty ongelmallisena, ja leikkipaikka lisää sosiaalista valvontaa. Yksi kommentoija toivoi, että mikäli leikkipaikka siirrettäisiin, se olisi vähintään nykyisen kokoinen.

Puistossa olevaa laajaa hiekkakenttää pidettiin ongelmallisena puiston käytön kannalta, sillä sitä ei käytetä muulloin kuin Helsingin juhlatuokkien aikana ja se rajoittaa puiston julkista käyttöä. Leikkipaikka toivottiin siirrettävän kentälle. Toinen kommentoija toivoi, ettei juhlatuokkien telttaa siirrettäisi muualle.

Palautteessa tuli kommentteja sekä koirapuiston siirtämiselle että siirtämistä vastaan. Vastaavasti osa kommentoijista toivoi sen kunnostamista, ja toiset toivoivat, ettei sitä kunnostettaisi. Koirapuiston ”henki” halutaan säilytettävän nykyisenkaltaisena.

Toivottiin, että Tokoinrannan rantapromenadi säilyisi jatkossakin kivituhkapintaisena. Promenadia rajaavaa muuria ehdotettiin korotettavan. Pyyntönä esitettiin, että talvisin käytävän vieressä olisi hiekoittamaton kaista, jossa voisi vetää pulkkaa.

Puiston maisemanhoidon toimenpiteissä toivottiin malttia, jossa esimerkiksi uhanalaiselle varpuselle löytyisi jatkossakin syötävää.

Puistossa olevan linturuokintapaikan kehittämisestä tuli useampi kommentti. Lintujen ruokintalaite toimii epäluotettavasti ja on liian suuri ja kovaääninen. Lisäksi ruoka uppoaa pohjaan eikä sitä ole riittävästi.

Vastine

Puiston jatkosuunnittelussa etsitään parhaiten soveltuvat paikat eri toiminnoille. Tämä koskee sekä leikkipaikan paikkaa että koirapuiston paikkaa.

Puiston rantapromenadi tullaan ensisijaisesti säilyttämään kivituhkapäälysteisenä puistohistoriallisista syistä. Muurin kunnostusta tutkitaan tarkemmin jatkosuunnittelussa. Tutkitaan myös turvallisuutta ja pelastautumista veden varasta.

Puiston maisemahoidon tavoitteena on lisätä luonnon monimuotoisuutta lisäämällä niittyjä. Näin myös kulttuurihistorialliset arvot paranevat. Alueelle jätetään jatkossakin moni-ikäistä puustoa ja pensaskasvillisuutta.

Talviruokinta ei ole puistosuunnittelukysymys, mutta kommentit talviruokintapaikoista toimitetaan eteenpäin.

Pengerpuisto

Pengerpuistoon on OmaStadi-hankkeiden kautta toivottu liikuntapaikkoja. Muita toimintoja, joita puistoon toivottiin, olivat luistelu, skuuttirata, juoksurinki, parkour-rata, ulkokuntosali ja hiekkalaatikko sekä keinu.

Suuri osa Pengerpuiston kommentteista liittyivät koirapuistoon. Koirapuistoon toivottiin erillisiä puolia pienille ja isoille koirille. Esitettiin, että nykyisin ankeana pidetty koirapuisto siirrettäisiin suojaisempaan paikkaan puiden katveeseen pois pahimmasta auringonpaahteesta. Koirapuiston säilyttäminen nykyisessä paikassa keräsi myös kannatusta.

Puistossa vaadittiin otettavan järeät keinot käyttöön alueen häiriökäyttäytymisen hillinnässä; vaadittiin voimakkaan valaistuksen lisäämistä, valvontakameroiden asentamista ja puiston kasvillisuuden hoitotoimia iltapäivisin, jolloin puistossa on eniten häiriökäyttäytymistä. Ehdotettiin, että suunnittelijat tutustuvat huolella alueen ongelmiin jalkautumalla maastoon monena eri ajankohtana.

Vastine

Pengerpuiston suunnittelussa huomioidaan lapset ja nuoret. Jatkosuunnittelussa selvitetään, mitkä toiminnot sopivat historiallisesti arvokkaaseen puistoon. Suunnittelussa pyritään löytämään ratkaisuja haastaviin ongelmiin häiriökäyttäytymiseen liittyen. Ratkaisuja etsitään yhdessä päihdetyöntekijöiden kanssa.

Tarkemmassa suunnittelussa tutkitaan mahdollisuuksia erotella koira-aitaus pienten ja isojen koirien osiin.

Alppipuisto, eteläosa

Alppipuiston toivottiin annettavan kehittyä luonnollisesti.

Vastine

Alppipuistoa ei voida jättää kehittymään luonnontilassa ilman hoitotoimenpiteitä. Puiston keskeinen sijainti osana Alppilan rakennettua kaupunkiympäristöä sekä ennen kaikkea alueen runsas ulkoilukäyttö ja turvallisuuden sekä kestävyuden turvaamistarpeet edellyttävät alueen hoitamista. Alppipuiston puistometsäalueiden ja kallioalueiden

ketojen ja niittyjen luonnon- ja maisemanhoitoa tehdään suunnitelmallisesti ja valikoidusti. Puistometsäalueiden hoitoa tehdään pienipiirteisesti samojen periaatteiden mukaan, joilla alueita on tähänkin asti hoidettu. Puuston hoidon tavoitteiden mukaisesti monilajisuus, eri-ikäisyys ja harkittu maalahopuiden jättäminen ylläpitävät ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta sekä maiseman arvoa. Niittyjen monimuotoisuutta parannetaan ja alueelle jätetään niiden lisäksi erilaisia metsiköitä. Luonnon- ja maisemahoidossa huomioidaan luonnon monimuotoisuuden lisäksi kulttuuriympäristön arvot. Kulttuuriympäristöjen rooli on tärkeä luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa. Alppipuiston sommitelmaan kuuluvat olennaisesti rakennetumpi puistoalue ja maisemapuiston tyyliin puistometsään näköalapaikat, näkymäsektorit ja -linjat. Alppipuiston tarkempi kuviokohtainen hoitosuunnitelma laaditaan ja vuorovaikutetaan puistosuunnittelun yhteydessä.

Franzénin puistikko, itäosa

Franzénin puistikkoa toivottiin muutettavan viihtyisämmäksi lisäämällä istutuksia, esimerkiksi laatikkoviljelyjen muodossa, mikä lisäisi yhteisöllisyyttä. Franzénin puistikon keskellä olevan jäteastian kannen reiästä ei mahdu suuret roskat, joten astiaan ehdotettiin suurempireikäistä kantta. Jyrkät käytävät ovat talvisin liukkaita ja jyrkimpiin osuuksiin toivottiin porrastuksia.

Vastine

Kommentit kirjataan muistiin jatkosuunnittelua varten. Suunnitteluratkaisuja tutkitaan tarkemmassa vaiheessa suunnittelua.

Osa Alli Tryggin puistosta

Alli Tryggin puistosta tuli kaksi kommenttia. Toisessa kommentissa vaadittiin huomioimaan Ässä-Rykmentin muistomerkki. Toisessa kommentissa vaadittiin, että opaskoirapuisto säilytetään ja kunnostetaan.

Vastine

Kummatkin kommentit liittyivät puiston alempaan osaan, jota ei ole esitetty hankkeeksi. Hanke koskee puiston ylempää osaa, eikä alempaa osaa, jossa sijaitsevat sekä Ässä-Rykmentin muistomerkki että opaskoirapuisto. Kirjataan hankeohjelmaan, että puiston alaosaan sijaitsee Ässä-Rykmentin muistomerkki ja opaskoirapuisto, jotka säilytetään.

Katri Valan puisto

Katri Valan puistosta tuli kaksi kommenttia. Kummatkin kommentit liittyivät häiriökäyttäytymiseen, mikä koetaan suureksi ongelmaksi alueella. Toisessa kommentista pidettiin yleisen käymälän pystyttämistä puistoon huonona ideana. Toisessa kommentissa toivottiin, että alueen kunnossapitoa tehostettaisiin.

Vastine

Katri Valan puiston kunnostushanketta tarkennetaan jatkosuunnittelussa ja silloin tutkitaan myös, onko yleisen käymälän pystyttäminen puistoon järkevää. Alueen suunnittelussa konsultoidaan päihdetyöntekijöitä toimivien ratkaisujen aikaansaanniksi. Tarkemmassa suunnitteluvaiheessa osallistetaan myös asukkaita uudemman kerran.

Pitkänsillanranta

Pitkänsillanrannan promenadin roolin vahvistamista pidettiin tervetulleena. Useat kommentoijat toivoivat, että Siltasaarenkärjen luonnonmukainen tunnelma säilyisi. Tervaleppien kaatamista vastustettiin.

Pitkänsillanrantaan esitettyjä toimia pidettiin yhdessä kommentissa tarpeettoman massiivisia. Lehmusrivin uusiminen herätti huolta ja vastustusta. Yksi kommentoija oli huolissaan viereisten kiinteistöjen arvon laskusta puurivin uudistamisen vuoksi. Puita pidetään hyvin tärkeinä. Yhdessä kommentissa oltiin huolissaan, voiko peruskorjaustyöt lisätä veden tulvimista kiinteistöjen kellareihin. Yksi kommentoija toivoi lehmusten vaiheittaista uusimista yhdellä kertaa uusimisen sijaan, sillä lehmusrivi on tärkeä osa katunäkymää ja merkittävä vetovoimatekijä.

Promenadin sivuttaiskaltevuutta kommentoitiin useamassa kommentissa, toivottiin että promenade olisi peruskorjauksen jälkeen vähemmän sivuttaiskalteva. Yhdessä palautteessa toivottiin, että lenkkeillä voisi Eläintarhanlahden ympäri pehmeällä alustalla, tavoite ei toteudu Pitkänsillanrannan kohdalla. Rannan laituria pidettiin tärkeänä oleskelupaikkana, jossa viihtyvät sekä paikalliset että pidempää alueelle oleskelemaan saapuvat.

Alueen suunnittelussa toivottiin huomioitavan asukkaat.

Vastine

Pitkänsillanrannan suunnittelussa, kuten myös muiden hankkeiden kohdalla, on tärkeänä tavoitteena alueen ominaispiirteiden vaaliminen. Tärkeisiin ominaispiirteisiin kuuluvat promenadimainen luonne, katupuurivi ja luonnontilaisempi Siltasaarenkärki; fragmentti ajasta, jolloin alueella oli vielä huvila-asutusta. Tavoitteena on, että nämä tärkeät ominaispiirteet säilyvät peruskorjauksesta huolimatta. Peruskorjauksen myötä joitakin ominaispiirteitä voidaan vahvistaa, esimerkiksi parantamalla puurivin kasvuolosuhteita tai voimistamalla rannan promenadimaista luonnetta. Tärkeätä on myös käytettävyyden parantaminen, mikä kävi ilmi myös palautteista.

Jatkosuunnittelussa tutkitaan vaihtoehtoja puurivin uudistamisen toteuttamisesta. Suunnittelun käynnistyessä tarkemmat katusuunnitelmat tullaan asettamaan nähtäville ja niihin toivotaan kommentteja.

Kuuskulma

Kuuskulman kehittämisestä tuli kolme kommenttia. Kaikissa pidettiin aluetta tärkeänä paikkana ja potentiaalisena kehittämiskohteena. Kommenteissa toivottiin, että tilaa jaetaan uudelleen niin, että puille saataisiin lisää tilaa ja että liikennejärjestelyitä kehitetään turvallisemmaksi ja selkeämmäksi. Yhteen palautteeseen kirjattiin yksityiskohtaisia havaintoja alueen ominaispiirteistä ja haasteista. Kommentissa kävi ilmi alueen rooli tärkeiden nähtävyyksien ja kulttuurikohteiden lähellä – Kulttuuritalon ja Linnanmäen läheisyydessä, minkä vuoksi liikenne ja käyttäjämäärät vaihtelevat hyvin paljon. Yhdessä kommentissa pidettiin ulkotilan varausta ulkotarjoilualueille hyvänä, toisessa kommentissa ei pidetty tätä hyvänä ideana.

Yhdessä palautteessa ihmeteltiin, miksi alueelta tehtyä diplomityötä ei ole mainittu lähteissä.

Vastine

Kuuskulmasta saadut kommentit yksityiskohtaisine havaintoineen kirjataan muistiin jatkosuunnittelua varten. Jatkosuunnittelussa tärkeänä tavoitteena on tutkia liikenneturvallisuutta, vaikka liikennejärjestelyt jäisivätkin samankaltaisiksi peruskorjauksen myötä.

Lisätään Kuuskulmasta tehty diplomityö lähdelistaan Alppilan aluekorttiin.

Muu palaute

Yleisten alueiden suunnitelmaa tehtäessä projektista vastaavalle suunnittelijalle on ohjattu sähköpostilla lähetettyjä palautteita, jotka koskivat Torkkelinmäen talvikunnossapitoa. Palaute välitetään kunnossapidolle.

Liitteet

Liite 1: Kallio, Alppiharju ja Sörnäinen asukaskyselyn tuloksia 5/2019 yhteenveto

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii
Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta,
rakentamisesta ylläpidosta, rakennusvalvonnasta
sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.

www.hel.fi/kaupunkiymparisto

